

Nationaal Rapporteur Mensenhandel
en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting: licht verstandelijke beperking en slachtofferschap

Aanvullende publicatie op Brede blik op ouderschap

mensenhandel

Conny Rijken

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Suzanne Kragten-Heerdink (senior onderzoeker en projectleider van Brede blik op ouderschap en deze aanvullende publicatie)

Colofon

Referentie: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2024). *Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting: licht verstandelijke beperking en slachtofferschap. Aanvullende publicatie op Brede blik op ouderschap.* Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Postbus 20301

2500 EH Den Haag

070-3704514

www.nationaalrapporteur.nl

Grafische en digitale realisatie: Studio Kers

© Nationaal Rapporteur 2024

Wij maken gebruik van stockfotografie, de personen getoond op foto's komen niet voor in het rapport.

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Definitie binnenlandse seksuele uitbuiting	4
1.2	Steekproef en controlegroepen	4
1.3	Vier groepen daders met verschillende pleegprofielen	5
1.4	Leeswijzer	5
2	Daders met een licht verstandelijke beperking	6
2.1	Theoretisch kader	6
2.2	Resultaten	6
3	Slachtofferschap van daders	8
3.1	Theoretisch kader	9
3.2	Resultaten	9
4	Conclusie	13
	Literatuurlijst	15

1 Inleiding

Deze publicatie is een aanvulling op het rapport *Brede blik op ouderschap*. In dat rapport zijn de criminele carrières, kenmerken, achtergronden en omgevingen van een steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (BL-SU) onderzocht en waar mogelijk vergeleken met een criminele en een niet-criminele controlegroep.¹ In deze aanvullende publicatie wordt een antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag: ‘Hoe verschillen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting van daders van criminaliteit in het algemeen en van personen die geen delicten plegen – én hoe verschillen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen van elkaar – in het hebben van een licht verstandelijke beperking (lvb) en in het slachtoffer zijn van strafbare feiten?’.

1.1 Definitie binnenlandse seksuele uitbuiting

Er is sprake van *seksuele uitbuiting* als een persoon (het slachtoffer) wordt gedwongen om seksuele handelingen te verrichten, waarbij degene die deze persoon daartoe dwingt (de dader/mensenhandelaar) hiervan profiteert.² In de praktijk gaat het dan meestal om financieel gewin. Het dwingen kan gewelddadig zijn, bijvoorbeeld door (dreiging met) geweld, maar ook manipulatief, zoals het misbruik maken van een kwetsbare positie. Ook als een slachtoffer zelf instemt met het verrichten van seksuele handelingen, is er sprake van seksuele uitbuiting.³ En als een slachtoffer minderjarig is, dan is er ook zonder dwang sprake van seksuele uitbuiting.⁴ In dit onderzoek gaat het om alle situaties waarin er sprake is van (het oogmerk tot) *in ieder geval* seksuele uitbuiting. Dus ook als naast seksuele uitbuiting sprake is van een andere uitbuitingsvorm (bijvoorbeeld criminele uitbuiting).

Bij *binnenlandse* seksuele uitbuiting gaat het om slachtoffers die in hetzelfde land zijn geworven, als waar ze seksueel worden uitgebuit. In dit onderzoek gaat het om situaties waarin *alle* slachtoffers zijn geworven en uitgebuit in Nederland (en/of buurlanden België en Duitsland).⁵ Dit betekent dat hier *niet* een situatie onder valt waarin het ene slachtoffer is geworven en uitgebuit in Nederland/buurlanden (binnenlandse mensenhandel), terwijl een ander slachtoffer is geworven en/of uitgebuit in een ander land dan Nederland/buurlanden (internationale mensenhandel).

1.2 Steekproef en controlegroepen

De steekproef bestaat uit 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die in Nederland voor de rechter zijn gebracht, en van wie de mensenhandelzaak bij het Openbaar Ministerie (OM) is ingeschreven in de tienjarige periode 2008-2017.

De criminele en de niet-criminele controlegroep bestaan beide uit 630 personen die één op één zijn gematched met de steekproef van 630 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting op onder andere geslacht en geboortjaar. De criminele controlegroep bestaat uit personen die mini-

1 Nationaal Rapporteur, 2024 (Brede blik op ouderschap).

2 Zie ook artikel 273f Sr en artikel 3a van het Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad, New York, 15 november 2000 (*Trb.* 2001, 68) (hierna: Palermo Protocol).

3 Artikel 3b Palermo Protocol.

4 Artikel 3c en 3d Palermo Protocol.

5 Volgens de definitie van '(near-)domestic sex trafficking' van Kragten-Heerdink et al., 2018.

maal één ingeschreven strafzaak – niet zijnde mensenhandel – bij het OM hebben in de jaren waarin daarover informatie beschikbaar is (2001 tot en met 2021). De niet-criminele controle-groep bestaat uit personen bij wie hiervan geen sprake is.

Voor meer informatie over de methoden van onderzoek, waaronder de dataverzameling en -analyse en de kanttekeningen bij het onderzoek wordt verwezen naar §1.6 van *Brede blik op ouderschap*.

1.3 Vier groepen ouders met verschillende pleegprofielen

Uit Hoofdstuk 2 van *Brede blik op ouderschap* blijkt dat ouders van binnenlandse seksuele uitbuiting geen homogene groep zijn. Op basis van longitudinale data over alle justitiële registraties en met behulp van een trajectenanalyse, zijn vier groepen ouders met verschillende pleegprofielen geïdentificeerd: incidentele pleegers, pleegers die vroeg pieken, pleegers die laat pieken en continue pleegers (zie onder meer §2.2, Figuur 2.1 van *Brede blik op ouderschap*).

De *incidentele pleegers* vertegenwoordigen de grootste groep ouders van binnenlandse seksuele uitbuiting (36%). Vergeleken met de andere drie groepen ouders plegen zij het minst vaak delicten (verantwoordelijk voor 9% van alle strafzaken), zijn ze het oudst als ze beginnen met het plegen van (mensenhandel)delicten (eerste delict: gemiddeld 23,2 jaar; mensenhandel: gemiddeld 30,4 jaar), en hebben ze gemiddeld het kleinste aantal strafzaken voordat ze zich inlaten met mensenhandel (2,0; 29% start hun criminele carrière zelfs met mensenhandel). De *pleegers die vroeg pieken* vertegenwoordigen 28% van de ouders. Hun pleeggedrag escaleert in de adolescentie en jongvolwassenheid (tussen hun 15e en 22e) en na deze piek neemt het aantal delicten per jaar gestaag af. Pleegers die vroeg pieken zijn – samen met de continue pleegers – het jongst als ze hun eerste delict plegen (gemiddeld 15,1 jaar). En ze zijn de jongste mensenhandelaren (gemiddeld 22,2 jaar). De *pleegers die laat pieken* vertegenwoordigen 21% van de ouders. Zij starten hun criminele carrière rustig. Hun pleeggedrag escaleert pas laat, als ze al volwassen zijn (tussen hun 22e en 33e). Tot slot vertegenwoordigen de *continue pleegers* de kleinste groep ouders (15%), maar nemen ze het grootste deel van alle strafzaken voor hun rekening (40%). In vergelijking met de andere groepen ouders, plegen zij het vaakst delicten waarmee ze ook in volwassenheid doorgaan. Deze ouders zijn – samen met de pleegers die vroeg pieken – gemiddeld het jongst op het moment dat ze hun eerste delict plegen (gemiddeld 14,4 jaar). Ze hebben gemiddeld maar liefst 22,4 strafzaken voordat ze voor de eerste keer mensenhandel plegen.

De continue pleegers, die het meest problematische pleeggedrag vertonen, scoren het hoogst op vrijwel alle onderzochte risicofactoren en het laagst op vrijwel alle onderzochte beschermende factoren. Voor de incidentele pleegers, die juist het minst problematische pleeggedrag vertonen, geldt het omgekeerde (zie onder andere §6.2.2 van *Brede blik op ouderschap*).

1.4 Leeswijzer

In de twee hier opvolgende paragrafen wordt de onderzoeksvraag die in deze publicatie centraal staat beantwoord. Daarbij gaat §2 in op het hebben van een licht verstandelijke beperking en §3 op het slachtofferschap van ouders. Deze paragrafen beginnen met een kort theoretisch kader waarin relevante bevindingen uit eerder onderzoek zijn opgenomen. In de conclusieparagraaf van deze publicatie (§4) worden de belangrijkste bevindingen samengevat en gerelateerd aan de conclusies uit *Brede blik op ouderschap*.

2 Daders met een licht verstandelijke beperking

2.1 Theoretisch kader

Naar schatting heeft 6,4% (BI: 4,8%-8,3%) van de Nederlandse bevolking, oftewel ongeveer een miljoen personen, een licht verstandelijke beperking.⁶ Dat betekent dat zij een IQ hebben tussen de 50 en de 70, of tussen de 70 en de 85 waarbij ook sprake is van een lage sociale redzaamheid.⁷ Personen met een licht verstandelijke beperking zijn over het algemeen makkelijker beïnvloedbaar, overzien de consequenties van hun handelen minder goed, zijn impulsiever en hebben minder uitstellend vermogen.⁸ Het hebben van een licht verstandelijke beperking vormt daarmee een risicofactor voor het vertonen van crimineel gedrag. Personen met een licht verstandelijke beperking zijn oververtegenwoordigd in gevangenispopulaties en criminele groepen.⁹

In de strafrechtketen wordt een licht verstandelijke beperking bij verdachten vaak niet herkend en/of wordt er weinig rekening mee gehouden. Daardoor leggen personen met een licht verstandelijke beperking in verhouding vaak valse bekentenissen of onjuiste verklaringen af, en worden non-verbale signalen van personen met een licht verstandelijke beperking verkeerd geïnterpreteerd.¹⁰

2.2 Resultaten

DATA

Om te bepalen of daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen een licht verstandelijke beperking hebben, is in dit onderzoek nagegaan of ze in de periode 2015/2017-2021 gebruik hebben gemaakt van één van de volgende publiek gefinancierde voorzieningen *vanwege een licht verstandelijke beperking*: een arbeidsongeschiktheidsuitkering, een indicatie afgegeven door het Centrum indicatiestelling zorg (CIZ) of een indicatie in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). Hiervoor is gebruik gemaakt van drie interne maatwerkbestanden van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS):

- Intern maatwerkbestand van het CBS genaamd AO-2015-2021, waarin uitsluitend personen zijn opgenomen die in de jaren 2015-2021 een uitkering toegekend hebben gekregen op grond van arbeidsongeschiktheid¹¹ vanwege een (zeer) licht verstandelijke beperking.¹²

6 Woittiez et al., 2019.

7 Woittiez et al., 2019.

8 Drost, et al., 2021.

9 Alhoewel bij bepaalde specifieke vormen van crimineel gedrag – bijvoorbeeld bij witteboordencriminaliteit – juist sprake is van een ondervertegenwoordiging van personen met een lage intelligentie (Oleson, 2016).

10 Kranendonk, 2017.

11 Volgens de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA), de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ), de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) en de wet Werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (wet Wajong).

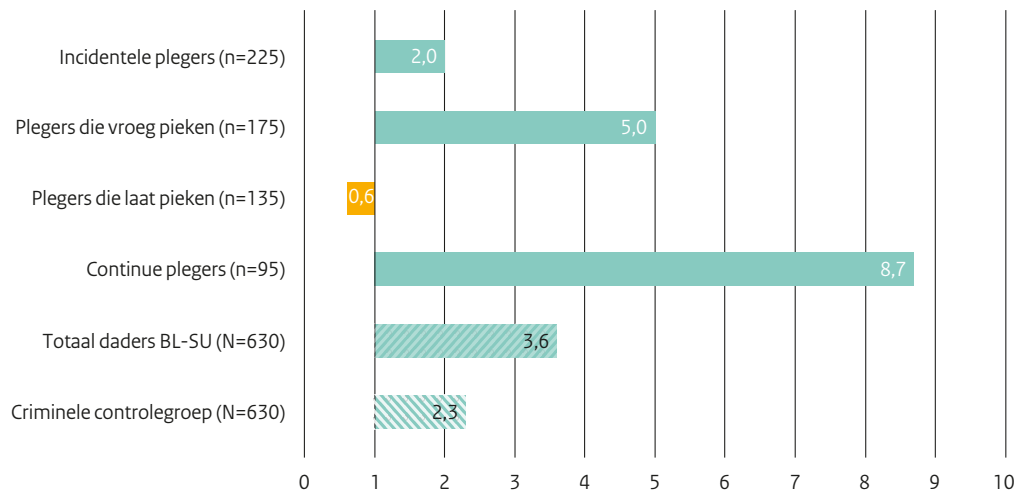
12 Volgens diagnosecodes: O302 (chromosoomafwijking gepaard met lichte verstandelijke beperking), O303 (chromosoomafwijking gepaard met zeer lichte verstandelijke beperking), O308 (andere aangeboren afwijking met lichte verstandelijke beperking), O309 (andere aangeboren afwijking met zeer lichte verstandelijke beperking), O602 (lichte verstandelijke beperking) en/of O603 (zeer lichte verstandelijke beperking).

- Intern maatwerkbestand van het CBS genaamd CIZ-2017-2021, waarin uitsluitend personen zijn opgenomen die in de jaren 2017-2021 vanwege een licht verstandelijke beperking¹³ een CIZ-indicatie hebben gekregen die toegang biedt tot publiek gefinancierde zorg.¹⁴
- Intern maatwerkbestand van het CBS genaamd WSW-2015-2021, waarin uitsluitend personen zijn opgenomen bij wie in de jaren 2015-2021 een indicatie vanwege een licht verstandelijke beperking¹⁵ in het kader van de Wsw¹⁶ verlengd is. Sinds 1 januari 2015 kunnen er geen nieuwe personen meer instromen in de Wsw. Alleen bij personen die voor die datum al een Wsw-indicatie hadden en in Wsw-verband aan het werk waren, kan de Wsw-indicatie verlengd worden.

Daders en controlepersonen met een licht verstandelijke beperking die in de betreffende periode geen gebruik hebben gemaakt van genoemde voorzieningen, kunnen op basis van bovenstaande methodiek niet als licht verstandelijk beperkt geïdentificeerd worden. Het aantal daders en controlepersonen dat volgens bovenstaande methodiek een licht verstandelijke beperking heeft, is daarom een grove onderschatting van het daadwerkelijke aantal daders en controlepersonen met een licht verstandelijke beperking. Omdat de mate van onderschatting naar verwachting gelijk is voor de (vier groepen) daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlegroepen, kunnen de resultaten wel gebruikt worden om aan te geven hoeveel vaker een licht verstandelijke beperking voorkomt in de ene groep ten opzichte van een andere groep.

In Figuur A1 is te zien hoeveel vaker (de vier groepen) daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en personen in de criminele controlegroep een licht verstandelijke beperking hebben, ten opzichte van de referentiegroep: de niet-criminele controlegroep. Een factor van 1 betekent dat net zo vaak sprake is van een licht verstandelijke beperking als in de niet-criminele controlegroep, een factor tussen de 0 en de 1 betekent dat minder vaak sprake is van een licht verstandelijke beperking dan in de niet-criminele controlegroep (oranje), en een factor groter dan 1 betekent dat vaker sprake is van een licht verstandelijke beperking dan in de niet-criminele controlegroep (mintgroen).

-
- 13 Volgens zorgzwaartepakketcodes: 780 (licht verstandelijk gehandicapten - wonen met enige behandeling en begeleiding), 781 (licht verstandelijk gehandicapten - wonen met behandeling en begeleiding), 782 (licht verstandelijk gehandicapten – wonen met intensieve behandeling en begeleiding), 783 (licht verstandelijk gehandicapten – wonen met zeer intensieve behandeling en begeleiding), 784 (licht verstandelijk gehandicapten – besloten wonen met zeer intensieve behandeling en begeleiding) en/of 790 (sterk gedragsgestoord licht verstandelijk gehandicapten – behandeling in een behandelcentrum).
- 14 Het gaat om zorg die wordt gefinancierd uit de Wet Langdurige Zorg (Wlz) of uit een van de subsidieregelingen ‘Eerstelijnsverblijf’ (ELV), ‘Eerstelijnsbehandeling’ (EBH) of de subsidieregeling ‘Algemene dagelijkse levensverrichtingen’ (ADL).
- 15 Volgens handicapcodes: 21 (licht verstandelijk gehandicapten (2a)) en/of 110 (licht verstandelijk gehandicapt).
- 16 De Wsw regelt dat personen die door een (lichamelijke, psychische of verstandelijke) handicap niet onder normale omstandigheden kunnen werken (zogenoemde arbeidsgehandicapten), kunnen werken onder aangepaste omstandigheden (sociale werkvoorziening).

Figuur A1 Hoeveel vaker is sprake van een lvb-indicatie ten opzichte van de referentiegroep (niet-criminele controlegroep (N=630)), per pleegprofiel, totaal daders BL-SU en criminele controlegroep¹⁷

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting hebben vaker een licht verstandelijke beperking

De figuur laat zien dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting 3,6 keer vaker een licht verstandelijke beperking hebben dan de personen in de niet-criminele controlegroep. Vergelijken met de criminele controlegroep gaat het bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zo'n 1,6 keer vaker (zie figuur: 3,6 gedeeld door 2,3) om een dader met een licht verstandelijke beperking.

Daarnaast blijkt dat de plegers die vroeg pieken en de continue plegers aanzienlijk vaker een licht verstandelijke beperking hebben dan zowel de incidentele plegers en de plegers die laat pieken, als de criminele en niet-criminele controlegroep. Ten opzichte van laatstgenoemde referentiegroep gaat het bij de plegers die vroeg pieken 5,0 keer vaker om een persoon met een licht verstandelijke beperking, en bij de continue plegers zelfs 8,7 keer vaker. De incidentele plegers en de plegers die laat pieken verschillen in dit opzicht niet significant van de niet-criminele controlegroep.

3 Slachtofferschap van daders

In deze paragraaf wordt gekeken naar het slachtofferschap van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen. Met slachtofferschap wordt bedoeld dat zij slachtoffer zijn van strafbare feiten. Daarbij is aandacht besteed aan hoe vaak ze slachtoffer zijn en aan de typen delicten – waaronder mensenhandel – waarvan ze slachtoffer zijn.

¹⁷ Verschillen tussen vier groepen daders BL-SU: $p < 0,01$; verschillen tussen plegers die vroeg pieken en controlegroepen: $p < 0,01$; verschillen tussen continue plegers en controlegroepen: $p < 0,001$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,01$. De incidentele plegers en de plegers die laat pieken verschillen niet significant van de controlegroepen. Door afronding op vijf tellen (zie Nationaal Rapporteur, 2024 (Brede blik op daderschap), §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub)totalen.

3.1 Theoretisch kader

Daders en slachtoffers van criminaliteit zijn geen gescheiden groepen personen. Er bestaat namelijk een sterke relatie tussen het plegen van criminaliteit en het slachtoffer zijn van criminaliteit. Deze zogenoemde slachtoffer-dader overlap is in de criminologie dan ook een bekend fenomeen.¹⁸ Het gaat overigens niet om een volledige overlap. Niet elke dader is ook slachtoffer en omgekeerd. Daarnaast verschilt de mate waarin het dader- en slachtofferschap overlapt ook aanzienlijk per type delict. Zo is de overlap bijvoorbeeld groter bij geweldsdelicten dan bij vermogensdelicten.¹⁹

Een verklaring voor de slachtoffer-dader overlap zijn gemeenschappelijke risico- en beschermende factoren. De risico- en beschermende factoren die de kans op daderschap vergroten, zijn namelijk (deels) dezelfde als de risico- en beschermende factoren die de kans op slachtofferschap van criminaliteit vergroten.²⁰ Denk bijvoorbeeld aan het opgroeien in een onveilige, onstabiele of complexe gezinssituatie, of het hebben van een criminele sociale omgeving.

De slachtoffer-dader overlap in relatie tot (binnenlandse) seksuele uitbuiting kent twee verschillende vormen. Slachtoffers die dadergedrag vertonen *buiten* de context van mensenhandel, en slachtoffers die dadergedrag vertonen *binnen* de context van mensenhandel. Zo kan het gaan om slachtoffers die voor, naast en/of na hun slachtofferschap van seksuele uitbuiting, zelf ook delicten plegen (niet zijnde mensenhandel). Slachtoffer- en daderschap wisselen elkaar vaak af. Zo blijkt uit eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur dat veel slachtoffers voorafgaand aan hun slachtofferschap van seksuele uitbuiting eerder al slachtoffer (66%) of dader (47%) waren van (verschillende typen) delicten.²¹ Daarnaast kunnen slachtoffers ook binnen dezelfde mensenhandelcontext zowel slachtoffer van seksuele uitbuiting, als van criminele uitbuiting zijn. Denk bijvoorbeeld aan slachtoffers die door hun mensenhandelaar ook gedwongen worden om delicten, zoals winkeldiefstal of drugsmokkel, te plegen. Of slachtoffers die gedwongen worden om ook nieuwe slachtoffers te werven waardoor ze zelf ook mensenhandel plegen.²² Soms klimmen slachtoffers op den duur zelfs op tot mensenhandelaar binnen het mensenhandelnetwork dat hen eerder zelf tot slachtoffer maakte.²³

3.2 Resultaten

DATA

Of de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlepersonen slachtoffer zijn van strafbare feiten is afgeleid uit politiegegevens. Bepalend hierbij is of ze in de periode 2010-2023 slachtoffer zijn geworden van een misdrijf dat bij de politie is gemeld en waarbij ze in de politieregistratie voorkomen als aangever en/of slachtoffer. Hiervoor is gebruik gemaakt van interne maatwerkjaarbesteden van het CBS, genaamd SLOAANG[JJAAR]CBK[VER-

18 Jennings et al., 2010; Reingle, 2014.

19 Reingle, 2014.

20 Cockbain & Brayley, 2012; Jennings et al., 2010; O'Brien et al., 2017; Reingle, 2014.

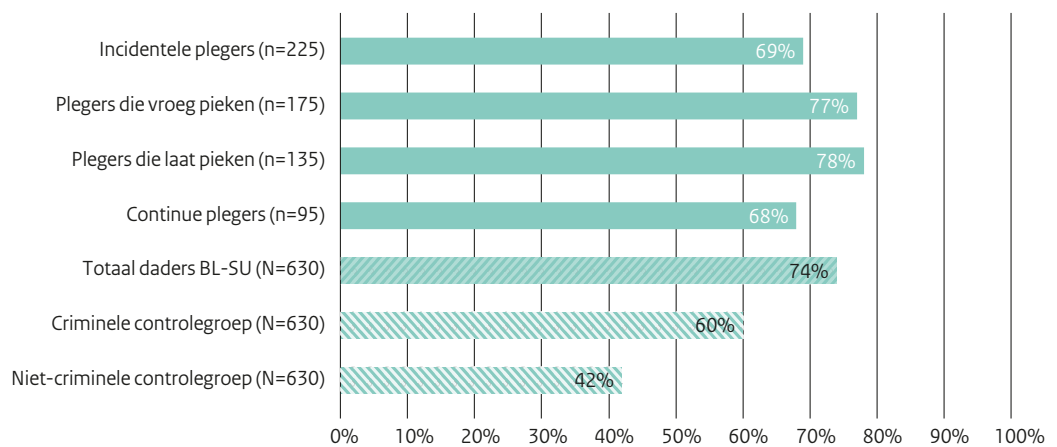
21 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede blik op slachtofferschap), §7.1 en §7.2.

22 Raphael and Myers-Powell, 2010; Reid, 2016; Roe-Sepowitz et al., 2015; Siegel and De Blank, 2010; Surtees, 2008.

23 Raphael & Myers-Powell, 2010; Roe-Sepowitz et al., 2015; Siegel & De Blank, 2010; Surtees, 2008.

SIE].²⁴ Het deel van de daders en controlepersonen dat op deze manier als slachtoffer naar voren komt, kan worden beschouwd als een onderschatting. Het gaat hierbij immers om bij de politie *geregistreerd* slachtofferschap in de voornoemde 14 jaren. Niet-geregistreerd slachtofferschap of geregistreerd slachtofferschap dat buiten genoemde periode valt, ontbreekt dus: zogenoemde ‘false negatives’. Aan de andere kant kan soms ook sprake zijn van ten onrechte geregistreerd slachtofferschap, een zogenoemde ‘false positive’.

In de bovenste vier staven van Figuur A2 is, per pleegprofiel, te zien welk deel van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting slachtoffer is van een strafbaar feit in de jaren 2010-2023. In de onderste drie staven is dit te zien voor de totale steekproef van daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de twee controlegroepen.

Figuur A2 Slachtoffer zijn van strafbare feiten tussen 2010 en 2023, per pleegprofiel en controlegroep²⁵

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn vaker slachtoffer

74% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn in de periode 2010-2023 ten minste één keer slachtoffer van strafbare feiten. Dat is vaker dan daders van criminaliteit in het algemeen (60%). Het verschil is nog groter als vergeleken wordt met personen die geen delicten plegen (42%). De vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met verschillende pleegprofielen verschillen in dit kader niet significant van elkaar.

24 Deze maatwerkjaarbestanden zijn vergelijkbaar met de CBS-jaarbestanden genaamd SLOTAB, maar uitgebreider in de zin dat in de maatwerkjaarbestanden de feitcodes van de misdrijven zijn opgenomen, waardoor ook het delict mensenhandel te onderscheiden is. De CBS-jaarbestanden SLOTAB zijn beschikbaar vanaf 2005, maar de maatwerkjaarbestanden met feitcodes pas vanaf 2010.

25 Verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. De vier pleegprofielen verschillen niet significant van elkaar. Door afronding op vijftallen (zie Nationaal Rapporteur, 2024 (Brede blik op daderschap), §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub) totalen.

In de drie jaar voorafgaand aan het plegen van de eerste keer mensenhandel is 38% van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting slachtoffer van een strafbaar feit.²⁶ Hierbij valt op dat bij de plegers die vroeg pieken (54%) en bij de plegers die laat pieken (45%) vaker sprake is van recent slachtofferschap voorafgaand aan het plegen van mensenhandel, dan bij de incidentele (30%) en continue plegers (29%).²⁷

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die ook slachtoffer zijn (N=465), zijn tussen 2010 en 2023 gemiddeld 3,1 keer slachtoffer van strafbare feiten.²⁸ Dit is vaker dan de daders van criminaliteit in het algemeen die ook slachtoffer zijn (N=375, gemiddeld 2,5 keer) en dan de personen die geen delicten plegen maar wel een keer slachtoffer zijn (N=265, gemiddeld 2,0 keer).

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting zijn vaker slachtoffer van geweldsdelicten

De groepen staven in Figuur A3 laten, per pleegprofiel en controlegroep, de typen delicten van het slachtofferschap zien van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting en de controlegroepen die ook slachtoffer zijn (tussen 2010 en 2023). Er is daarbij, naast mensenhandel, gekeken naar zes verschillende delictscategorieën: geweldsdelicten,²⁹ vermogensdelicten,³⁰ zedendelicten,³¹ vernieling/openbare ordedelicten,³² verkeersdelicten³³ en overige delicten.³⁴

26 Op basis van totaal 260 daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (41%) bij wie het slachtofferschap tot minimaal drie jaar voorafgaand aan het plegen van de eerste keer mensenhandel kon worden bepaald (bij wie de pleegdatum van mensenhandel op of na 1 januari 2013 ligt).

27 $p < 0,05$.

28 Verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,01$. De vier pleegprofielen verschillen niet significant van elkaar.

29 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier mishandeling, bedreiging en stalking, levensmisdrijven en vrijheidsbeneming/gijzeling onder. Volgens deze classificatie valt ook mensenhandel onder dit delicttype, maar die is in dit onderzoek als apart type delict meegenomen.

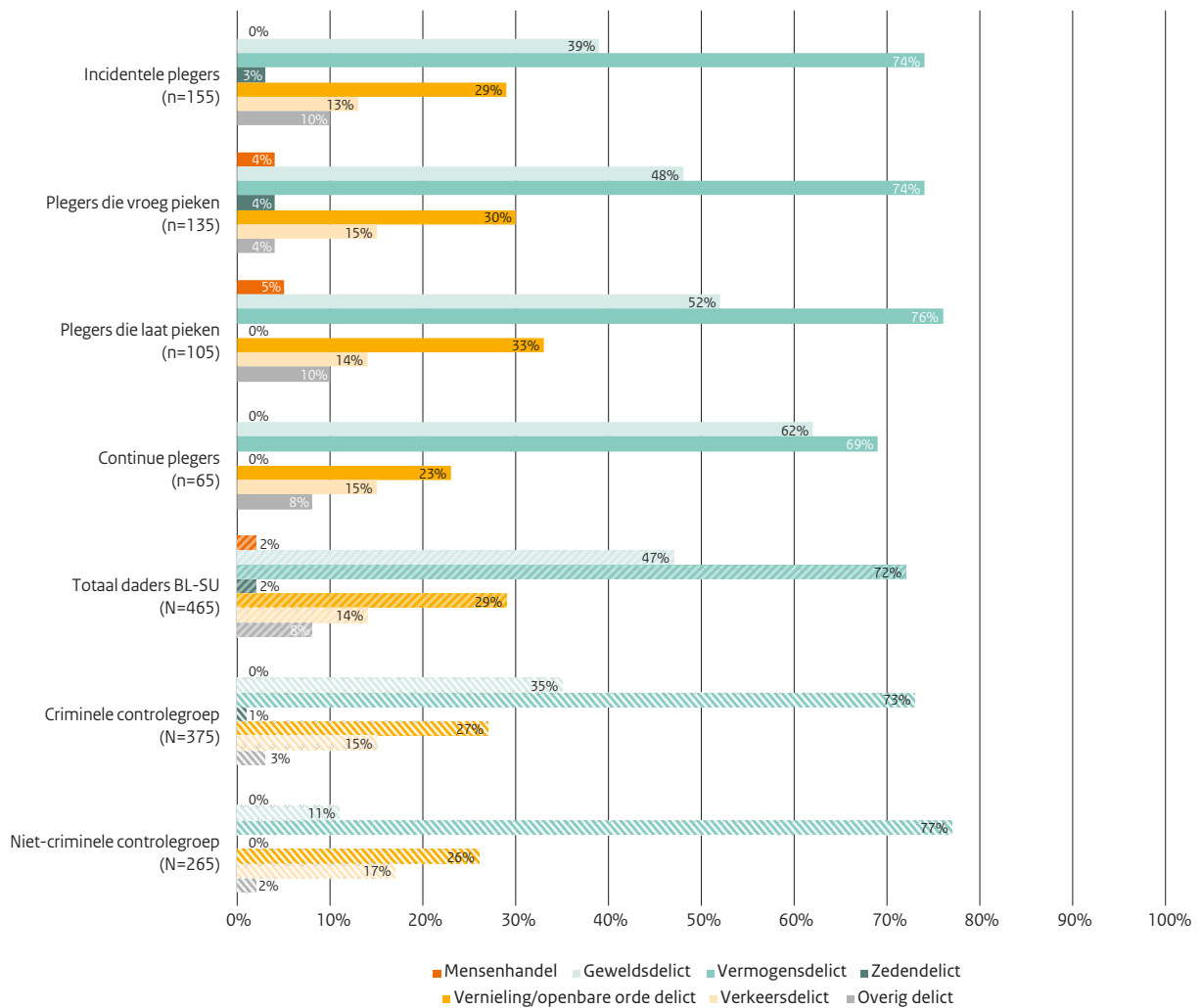
30 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier diefstal, verduistering en inbraak, bedrog, valsheidsmisdrijven, heling, afpersing en afdreiging, bankbreuk en witwassen onder.

31 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier alle seksuele misdrijven onder, zoals aanranding, verkrachting, ontucht en schennis.

32 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier vernieling en beschadiging, misdrijven tegen de openbare orde, brandstichting/ontploffing en misdrijven tegen het openbaar gezag onder.

33 Volgens de Standaardclassificatie Misdrijven 2010 vallen hier alle misdrijven uit de Wegenverkeerswet onder.

34 In deze categorie zijn alle overige misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht en misdrijven uit overige wetten gecombineerd.

Figuur A3 Typen delicten waarvan slachtoffer tussen 2010 en 2023 indien minimaal één keer slachtoffer, per pleegprofiel en controlegroep³⁵

Bij bijna drie kwart van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die slachtoffer zijn, gaat het om slachtofferschap van een vermogensdelict (72%) en bijna de helft van hen is slachtoffer van een gewelddelict (47%). Bij 29% gaat het om slachtofferschap van een vernieling/openbare ordedelict, bij 14% om een verkeersdelict, bij 8% om een overig delict, bij 2% om een zedendelict en bij 2% om mensenhandel.

35 Mensenhandel & overige delicten: verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,01$. De vier pleegprofielen verschillen niet significant van elkaar. Gewelddelicten: verschillen tussen vier pleegprofielen: $p < 0,05$; verschillen tussen daders BL-SU en controlegroepen: $p < 0,001$. Bij de andere vier typen delicten (vermogensdelicten, zedendelicten, vernieling/openbare ordedelicten en verkeersdelicten) bestaan geen significante verschillen tussen de vier pleegprofielen en tussen daders BL-SU en de controlegroepen. Door afronding op vijftallen (zie Nationaal Rapporteur, 2024 (Brede blik op daderschap), §1.6.4) tellen de weergegeven subcategorieën niet (altijd) op tot de weergegeven (sub) totalen.

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die slachtoffer zijn, zijn vaker slachtoffer van een geweldsdelict, van een overig delict en van mensenhandel, dan de criminele (respectievelijk 35%, 3% en 0%) en de niet-criminele controlegroep (respectievelijk 11%, 2% en 0%). In alle andere delictscategorieën verschillen de daders niet significant van de controlegroepen. Ook bestaan er in dit kader vrijwel geen significante verschillen tussen de vier groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die slachtoffer zijn. Behalve dat incidentele plegers minder vaak slachtoffer zijn van geweldsdelicten dan de andere drie groepen daders (39% versus tussen de 48% en 62%), en continue plegers juist vaker (62% versus tussen de 39% en 52%).

4 Conclusie

Daders zijn vaker licht verstandelijk beperkt

Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting – met name de plegers die vroeg pieken en in nog sterkere mate de continue plegers – hebben aanzienlijk vaker (factor: 3,6) een licht verstandelijke beperking dan personen die geen delicten plegen. Dit komt overeen met eerdere bevindingen die aantonen dat personen die crimineel gedrag vertonen vaker een licht verstandelijke beperking hebben dan personen die dat niet doen (zie §2.1). Maar ook in vergelijking tot daders van criminaliteit in het algemeen zijn daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaker licht verstandelijk beperkt, al is dit verschil minder groot (factor: 1,6). Uit eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur blijkt overigens dat ook de slachtoffers van seksuele uitbuiting vaker licht verstandelijk beperkt zijn dan vergelijkbare personen in de samenleving.³⁶

Daders zijn vaker ook slachtoffer van strafbare feiten

Maar liefst drie kwart van de daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (74%) is zelf ook slachtoffer van een strafbaar feit (in de periode 2010-2023). Dat is aanzienlijk vaker dan daders van criminaliteit in het algemeen (60%) en personen die geen delicten plegen (42%). Daarnaast blijkt dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die slachtoffer zijn, ook een groter aantal keer slachtoffer zijn dan de twee controlegroepen (gemiddeld 3,1 keer versus respectievelijk 2,5 en 2,0 keer). Als sprake is van slachtofferschap dan gaat het bij daders van binnenlandse seksuele uitbuiting met name vaker om geweldsdelicten (47%) dan bij de controlegroepen (respectievelijk 35% en 11%). Hierbij valt op dat de incidentele plegers minder vaak dan de andere drie groepen daders van binnenlandse seksuele uitbuiting slachtoffer zijn van dit type delict (39%), en de continue plegers juist vaker (62%). Ook zijn daders van binnenlandse seksuele uitbuiting die slachtoffer zijn vaker slachtoffer van mensenhandel (2% ten opzichte van 0% in beide controlegroepen). De geconstateerde overlap tussen dader- en slachtofferschap komt overeen met eerder onderzoek (zie §3.1).

Aanvullende bevindingen ondersteunen eerdere conclusies: daders blijven op veel gebieden achter

Dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting ook ten aanzien van de risicofactoren ‘het hebben van een licht verstandelijke beperking’ en ‘het slachtoffer zijn van strafbare feiten’, hoger scoren dan personen die geen delicten plegen, maar ook dan daders van criminaliteit in het algemeen, is in lijn met *Brede blik op daderschap*. Daaruit bleek al dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting slechter scoren op vrijwel alle onderzochte risico- en beschermende factoren. Zo zijn ze vaker (kind van) migrant, groeien ze vaker op in complexe of instabiele

³⁶ Bij hen gaat het zelfs om 18x zo vaak (Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede blik op slachtofferschap), §3.1).

gezinssituaties, zijn ze veel vaker voortijdig schoolverlater, kampen ze vaker met geestelijke gezondheidsproblemen en hebben ze veel vaker een criminele sociale omgeving.

Onderhavige aanvullende publicatie onderstreept nogmaals de conclusies en aanbevelingen van *Brede blik op daderschap* die als volgt kunnen worden samengevat. Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting blijven op veel verschillende gebieden achter, niet alleen vergeleken met personen die geen delicten plegen, maar ook ten opzichte van daders van criminaliteit in het algemeen. Het maximaal inzetten op hulp aan daders (naast straffen) biedt mogelijkheden om (herhaald) daderschap, en daarmee slachtofferschap, te voorkomen (zie Hoofdstuk 6 van *Brede blik op daderschap*).

Literatuurlijst

- Cockbain, E. & Brayley, H. (2012). Child sexual exploitation and youth offending: a research note. *European Journal of Criminology*, 9(6), 689-700. <https://doi.org/10.1177/1477370812453401>
- Drost, V., Kluit, S., Klein Hofmeijer, E., Reiff E. & Kaal, H. (2021). *LVB in de Strafrechtketen: Procesevaluatie*. WODC. <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3069/3116-LVB-in-de-strafrechtketen-volledige%20tekst.pdf>
- Jennings, W. G., Higgins, G. E., Tewksbury, R., Gover, A. R. & Piquero, A. R. (2010). A longitudinal assessment of the victim-offender overlap. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(12), 2147-2174. <https://doi.org/10.1177/0886260509354888>
- Kragten-Heerdink, S.L.J., Dettmeijer-Vermeulen, C.E. & Korf, D.J. (2018). More than just “pushing and pulling”: Conceptualizing identified human trafficking in the Netherlands. *Crime & Delinquency*, 64(13), 1765-1789. <https://doi.org/10.1177/0011128717728503>
- Kranendonk, P.R. (2017). Verdachten met een LVB in het politieverhoor: De invloed van verhoormethoden op de inhoud van verklaringen. *Justitiële Verkenningen*, 43(6), 74-91. <https://doi.org/10.5553/JV/016758502017043006007>
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022). *Brede blik op slachtofferschap. Achtergronden van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen en seksuele uitbuiting*. Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2024). *Brede blik op ouderschap. Achtergronden van ouders van binnenlandse seksuele uitbuiting*. Nationaal Rapporteur.
- O'Brien, J. E., White, K. & Rizo, C. F. (2017). Domestic minor sex trafficking among child welfare-involved youth: An exploratory study of correlates. *Child Maltreatment*, 22(3), 265-274. <https://doi.org/10.1177/1077559517709995>
- Oleson, J.C. (2016). *Criminal genius: A portrait of high-IQ offenders* (1st ed.). University of California Press. <http://www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1df4gj1>
- Raphael, J. & Myers-Powell, B. (2010). *From Victims to Victimiziers: Interviews with 25 ex-Pimps in Chicago*. Chicago: DePaul University College of Law. https://law.depaul.edu/academics/centers-institutes-initiatives/schiller-ducanto-fleck-family-law-center/Documents/interview_ex_pimps.pdf
- Reid J.A. (2016). Entrapment and enmeshment schemes used by sex traffickers. *Sexual Abuse*, 28(6), 491-511. <https://doi.org/10.1177/1079063214544334>
- Reingle, J. M. (2014). The victim-offender overlap. In J. Mitchell Miller (Ed.), *The Encyclopedia of Theoretical Criminology* (pp 1-3). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118517390.wbetc139>
- Roe-Sepowitz, D.E., Gallagher, J., Risinger, M. & Hickle, K. (2015). The sexual exploitation of girls in the United States: The role of female pimps. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(16), 2814-2830. <https://doi.org/10.1177/0886260514554292>
- Siegel, D., & De Blank, S. (2010). Women who traffic women: The role of women in human trafficking networks - Dutch cases. *Global Crime*, 11(4), 436-447. <https://doi.org/10.1080/17440572.2010.519528>
- Surtees, R. (2008). Traffickers and trafficking in southern and Eastern Europe. *European Journal of Criminology*, 5(1), 39-68. <https://doi.org/10.1177/1477370807084224>
- Woittiez, I., Eggink, E., & Ras, M. (2019). *Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: Een schatting. Notitie ten behoeve van het IBO-LVB*. Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2019/10/01/het-aantal-mensen-met-een-licht-verstandelijke-beperking-een-schatting>

De Nationaal Rapporteur rapporteert over de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland en de effecten van het beleid op deze thema's.

Wie is de Nationaal Rapporteur?

De Nationaal Rapporteur is Conny Rijken. De Nationaal Rapporteur wordt ondersteund door een team van deskundige en bevoegen medewerkers met een multidisciplinaire achtergrond.

Wat doet de Nationaal Rapporteur in de aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen?

De Nationaal Rapporteur onderzoekt de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland en de effecten van het beleid op deze thema's. Met deze kennis adviseert de Nationaal Rapporteur de nationale en lokale overheid, andere bestuursorganen, internationale organisaties en uitvoerende organisaties over hoe zij mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen kunnen voorkomen en bestrijden. In de thematische onderzoeken en regelmatig verschijnende monitors ligt de nadruk op het volgen en verbeteren van de aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen.

Postadres

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Telefoon: 070 370 45 14

www.nationaalrapporteur.nl

juni 2024